

Høring om «Energistrategi for Trøndelag mot 2050.»

Jeg vil på vegne av TrønderEnergi AS og Aneo AS takke for at vi har fått bidra med faglige innspill under utarbeidelsen av Energistrategi for Trøndelag mot 2050, og at vi nå kan komme med innspill til høringsutkastet.

TrønderEnergi AS eier, i tillegg til 80% av vannkraftselskapet TrønderEnergi Kraft AS også blant annet 50% av Aneo AS og 40% av Tensio AS. Aneo AS er en betydelig vindkraftaktør, primært i Trøndelag, men også i Sverige og Finland og eier omlag 20% av TrønderEnergi Kraft AS. I sum er våre selskaper en betydelig aktør i kraftsystemet i NO3, primært som eier av vind- og vannkraft, men også fordi våre energitjenesteleverandører leverer strøm til våre kunder i regionen, enten disse er el-billadere eller elektriske gravemaskiner, industrielle varmepumper eller kjøledisker i dagligvarebutikker.

Overordnet:

Vi støtter overordnet målene om å fase ut bruken av fossil energi og mener i likhet med Trøndelag fylkeskommune at det er nødvendig å bruke tilgjengelig energi og energiinfrastruktur effektivt. Samtidig merker vi oss at strategien er omfattende, både i omfang og hva angår antall mål og virkemidler.

Det er nok slik at energiomstillingen i en overgangsfase kan komme til å kreve noen subsidier. Samtidig er det mange prosjekter innen energiomstilling som i dag ikke stoppes av manglende finansiering, men av manglende tilgang på nett, til ny og eksisterende virksomhet. Vi finner grunn til å minne om at å energiomstille økonomien også vil måtte bety at noen virksomheter legges ned i møte med at andre virksomheter har bedre lønnsomhet og dermed bedre evne til å betale for ansatte og råvarer, også strøm. Det er også slik at selv om kraftprisen nå, vinteren `24 - `25, ikke er veldig høy, så mener vi det er mulig å finne lønnsomme prosjekter for ny kraftutbygging, eller større utvidelser av eksisterende produksjon, om det gis nødvendige konsesjoner og tillatelser til slike prosjekter.

Geopolittikk og beredskap

I likhet med Trøndelag fylkeskommune merker vi oss at den geopolitiske situasjonen er svært krevende og at det er grunn til å planlegge med at denne situasjonen vil vedvare. Utgangspunktet for kraftsystemet i Trøndelag er at det er robust og effektivt. Kraftsystemets evne til å motstå værhendelser er betydelig, selv om vi vinteren 2025

opplevede tildels betydelige utfall under vinterstormen som raste forbi. At vi har bygget systemet slik at det tåler utfall av hvilken som helst komponent gir et godt grunnlag for å bygge videre på. At vi har en kraftproduksjon som i betydelig grad er distribuert er også en fordel for forsyningssikkerheten i møte med et nytt trusselbilde. Selv de største kraftverkene i Trøndelag leverer under 1 TWH produksjon i året, og selv om utfall av et slikt ikke ville være ukomplisert ville det være mulig å opprettholde forsyningen, omtrent som normalt.

Samtidig er trusselbildet nå et annet enn det engang var. Vi merker oss at myndighetene nok legger til grunn at krigshandlinger på norsk jord i de nærmeste ti årene er lite sannsynlig, samtidig som vi også merker oss at nasjonale myndigheter i de åpne trusselvurderinger vurderer både digitale angrep, men også fysiske anslag mot kraftsystemet som sannsynlig. Digitale angrep har bransjen stått overfor lenge, mens fysiske anslag fra aktører med kapasitet og kompetanse til å gjøre alvorlig skade nok i mindre grad er noe vi har hatt erfaring fra å håndtere. Å motstå slike anslag kan ikke være en oppgave som overlates til bransjen, men som løses av statlige etater, med Politiet og Forsvaret med støtte av statlige etterretningsetater.

Sverige og Finland medlemskap i NATO flytter alliansens yttergrense østover og vekk fra Trøndelag, men gjør samtidig Trøndelag til innfallsporten til betydelige deler av NATOs respons for langt større geografiske deler av alliansens areal. Norges evne til å ta imot styrker fra andre NATO-land avhenger også av vår evne til å opprettholde energiforsyningen.

Bransjen og myndighetene, herunder fylkeskommunen, Staten, også ved statsforvalteren, kommunene og aktørene i kraftbransjen, nett og produksjon, må sammen bidra til at vi er godt rustet til å klare å opprettholde leveransene av kraft også i møte med dette nye trusselbildet. Skal bransjen kunne bygge det nettet og den produksjonen som skal til for å opprettholde og forsterke forsyningssikkerheten så trenger vi areal til å bygge denne infrastrukturen på, noe som igjen krever at myndighetene, lokalt og nasjonalt, legger til rette for tilgang til disse arealene.

Hva gjelder cybersikkerhet er bransjens erfaring med det større. Samtidig må vi anerkjenne at de aktørene som ønsker å teste kraftsystemets motstandskraft mot cyberangrep, stadig får bedre kapasitet og kompetanse. Bransjen har hovedansvaret for å møte dette utfordringsbildet, men trenger å ha kompetente aktører hos nasjonale sikkerhetsmyndigheter å jobbe sammen med og vi trenger selv tilgang til kandidater med riktig kompetanse fra videregående skole og universitetene. Her har fylkeskommunen en rolle i å sikre at et tilstrekkelig antall kandidater fra videregående skole er godt kvalifiserte til å jobbe med digital sikkerhet, men ikke minst kvalifiserte til å ta høyere utdanning på toppnivå innen de aktuelle fagfeltene.

I denne sammenhengen finner vi det også naturlig å nevne at vår verdensdel ligger langt bak deler av Asia og Nord-Amerika hva gjelder tilgang på stordatakapasitet. En utfordring som også ble omtalt i Mario Draghis rapport om fremtidig europeisk konkurransekraft, avgitt til Europa-kommisjonen høsten 2024. Skal vi ta igjen dette forspranget krever det at det legges til rette for større datasenter i vår del av verden, også i Trøndelag.

Energieffektivisering og elektrifisering

Vi støtter målet om å redusere og effektivisere energibruk er et riktig mål for å lykkes med en energiomstilling som legger til rette for fortsatt vekst, velferd og verdiskaping. Samtidig finner vi grunn til å minne om at elektrifisering i seg selv i svært mange tilfeller medfører energieffektivisering. Eksempelvis er el-biler, elektriske gravemaskiner og elektriske varmepumper mye mer energieffektive enn forbrenningsmotorer og gasskjeler. Besparelsen er ofte i størrelsesorden 60% og over. Med andre ord vil økt bruk av kraft i mange tilfeller i seg selv representere energieffektivisering.

Innkjøpsrollen

Vi støtter Trøndelag fylkeskommune i at innkjøpsrollen, for fylket selv, men også for Staten og kommunene, er sentral i å bygge nye markeder, utvikle teknologi og bygge kapasitet og konkurransekraft i bedriftene. Aneo har bygget opp landets største aktør innen lading av anleggsmaskiner. For denne utviklingen har entreprenører som har jobbet for Trøndelag fylkeskommune vært viktig. Samtidig er det viktig å anerkjenne at denne utviklingen tar tid og at det vil være nødvendig å være pådriver på dette området over tid for å bidra til varig endring, også i det private markedet. Det arbeidet fylkeskommunen har gjort innenfor elektrifisering av maritim og landbasert kollektivtransport har også vært viktig for å elektrifisere og effektivisere energibruken.

Batteriteknologi til mobilitet

Vi støtter at fylkeskommune, sammen med kommunene og Staten bør legge til rette for at det etableres mer ladeinfrastruktur for mobilitet. Dette vil være helt avgjørende for at flere transportører tar steget over til elektrisk fremdrift. For tyngre kjøretøy som krever stor effekt bør dette gjøres smart. Om man kobler slike ladere direkte på nettet vil det kunne kreve så stort effektuttak at det først selv må stå i nettkø for å få tildelt kapasitet for så ved neste korsvei selv bli stående i veien for annen samfunnsnyttig bruk av effekt i nettet. Her er det avgjørende at man aktivt bruker lærdommen fra lading av fergene over Trondheimsfjorden som ble bygget med batteripakker som lades fra nettet med stabil

last, men bruker hurtiglading fra batteri til ferge. Slik bidrar lading til effektiv bruk av eksisterende nett heller enn å måtte bygge kostbart nytt nett med høy effekt og lav brukstid.

Kompetanse

Vi støtter helhjertet opp om at noe av det viktigste fylkeskommunen selv kan gjøre, for å støtte opp om energiomstillingen er å sørge for at de som skal produsere, overføre og bruke strøm, har tilgang på kompetent arbeidskraft. På noen områder er det sikkert nødvendig å utvikle nye fagbrev. Samtidig er det helt sikkert at kraftprodusentene og nettselskapene i årene fremover vil trenge operatører og montører. De som skal bruke strømmen kommer til å trenge elektrikere. Det er av avgjørende betydning at fylkeskommunen, sammen med bransjen, sørger for at kompetansetilfanget innen disse fagene er godt, samtidig som vi legger til rette for at det er gode etter- og videreutdanningstilbud tilgjengelig for denne gruppen, eksempelvis på NTNU.

Samtidig minner vi om at det bør være et mål for fylkeskommunen at et tilstrekkelig høyt antall av kandidatene som går ut av den videregående skolen er kvalifiserte til å ta høyere realfaglig og teknisk utdanning, eksempelvis på NTNU.

Arealpolitikk

Både fossil og fornybar energi er relativt arealkrevende å produsere og distribuere. Men mens olje og oljeprodukter produseres langt unna der folk bor og distribueres på veinettet eller på sjøen, så produseres fornybar elektrisk kraft i kommunene og og distribueres i nettet. Begge deler vi synes. Når vi nå skal bruke mye mindre fossil energi, men mer fornybar kraft, er det ikke til å unngå at det vil synes. Men energiomstillingen er helt avhengig av at fornybarkraft får tilgang til mer arealer. For Trøndelags del er, på kort sikt, tilgang på areal for å bygge mer nett viktigst. Samtidig vil jo både priser og forsyningssikkerheten på sikt bli utfordret om det ikke også legges til rette for mer produksjon av fornybar kraft. Vi støtter at både fylkeskommunen og Statsforvalteren bør vektlegge dette i dialogen med kommunene om arealdisponeringer. Alle kommuner bør vurdere energitilgang i forbindelse med sine overordnede arealplanprosesser.

Elektrifiseringen av sokkelen

De industrielle beslutningsprosessene for det meste av større energiproduksjon er prosesser som tar lang tid, vil gjelde for lang tid og som må tas under betydelig markedsmessig usikkerhet. Historisk sett har det imidlertid vært sånn i Norge at dette har vært beslutninger man har kunnet ta med en betydelig grad av trygghet for at den

politiske risikoen har vært lav. For vann- og vindkraften har vi i de senere år sett det motsatte og vi har opplevd innføring av grunnrente for vindkraft og vi har fått en kraftig økning i grunnrente for vannkraft. Dette har medført en overføring av verdier mer enn en milliard i verdi fra trønderske kommuner til Staten. Denne typen politisk usikkerhet bidrar ikke til effektiv energiomstilling. Det samme gjelder den usikkerheten som nå skapes om elektrifisering av sokkelen. Stortinget har ved gjentatte anledninger pekt på at de forventer at utslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel skal reduseres med fra 30 til 50%. Det har vært kjent at elektrifisering med kraft fra land vil være hovedvirkemidlet for å nå dette målet. Dette har både kraftbransjen og oljeindustrien basert sine investeringsbeslutninger på. Det har heller aldri vært praksis at man gjør politiske vurderinger av hva som er rett og feil bruk av strøm i Norge. Tvert imot har det vært lovfestet at alle som har evne til å betale anleggsbidrag og for strømbruk har hatt rett til å tilknytte seg nettet. Dette prinsippet har vært sterkt bidragsytende til at vi har kunnet utvikle en av verdens mest effektive kraftsystemer i Norge. Om elektrifisering av sokkelen utenfor Trøndelag nå skulle stoppes ville det medføre nok en svekkelse av oppfattelsen av Norge som et land å drive forretningsvirksomhet i hvor den politiske risikoen er lav. Dette vil ramme alle deler av norsk næringsliv i jakt på finansiering av virksomhet i Norge. Det ville også enten medføre at klimagassutslippene fra produksjonen på sokkelen utenfor Midt-Norge forblir på dagens nivå, eller at aktiviteten og dermed arbeidsplassene legges ned. For kraftsektoren ville det bety at det har blitt gjort investeringsbeslutninger basert på forutsetninger som blir revet vekk av politiske vedtak. Å skaffe investorer til videreutvikling av kraftsystemet vil dermed bli vanskeligere. For kraftkundene nært landingspunktene vil det for øvrig også bety at de ikke får de nettførsterkningene de har blitt forespeilet å få, i forbindelse med forsterkninger knyttet til disse prosjektene.

Mer vind- og vannkraft

Vi støtter at man i Trøndelag bør være åpen for «kraft og effektbidrag fra alle energiformer der man har regionale forutsetninger». Vi forutsetter her at det er snakk om lønnsom utbygging av ny kraftproduksjon. Vi minner også om at det knapt, om noe, finnes et kraftsystem i verden hvor kostnadene ved å integrere vindkraft er så lavt som i Norge, og at det er den rike tilgangen på regulerbar vannkraft, i tillegg til et robust kraftnett, som er hovedforklaringen på dette. Både vind- og vannkraft bidrar til bedre effektbalanse, vannkraft fordi vi kan velge å produsere når behovet for effekt er størst og vindkraft fordi det blåser mest på vinteren når behovet er størst og fordi vannkraften kan holdes i reserve når det blåser uten av effektbehovet er stort.

Vi har ingen sterke oppfatning om Stortingets nylig vedtak om at det bør åpnes for utbygging av ny kraftproduksjon i vernede vassdrag. Men kan vel legge til at vi ikke selv har planer om å gå i gang med slike prosjekter i overskuelig fremtid. Vi eier og opererer

flere vannkraftverk, også i lakseførende elver, og vil uansett være opptatt av at både drift og utvikling i slike vassdrag skjer på laksens premisser. Vi støtter også fylkeskommunen i at opprustning og utvikling av kraftproduksjon i allerede regulerte vassdrag bør prioriteres. Samtidig minner vi om at pågående revisjoner i vassdrag hvor det produseres kraft kan føre til det motsatte, redusert effekt og volum, og dermed høyere priser og lavere forsyningssikkerhet.

Hva gjelder vindkraft er det fortsatt den teknologien som kan gi mest bidrag til mer energi inn i det trønderske kraftsystemet til lavest kostnad. Selv jobber vi med utvidelse av to av våre parker, Stokkfjellet, på egen kjøp, og Ytre Vikna hvor NTE er utbyggingsoperatør. Samtidig vil vi mene at det ikke er formålstjenlig å utelukke at også nye arealer bør tas i bruk til produksjonen av mer vindkraft.

Havvind og kjernekraft

Gitt at områdene utenfor Trøndelag omtrent utelukkende er egnet for flytende havvind mener vi det er uklokt å planlegge for å basere forsyningssikkerhet og markedsbalanse i Trøndelag på at havvind kan gi et bidrag på midten av 2030-tallet. Det samme gjelder kjernekraft hvor utrednings- og kompetansebehovet vil måtte ansees for å være enormt. Vi mener også det er noe uklart om kjernekraft kan kalles en teknologi man har «regionale forutsetninger for».

Mer nett og modenhet

Vi er helt enige i at «ferdigstillelsen av 420kV-forbindelsen mellom Namsos og Sunndalsøra» eller nærmere bestemt Åfjord-Snilldal, er et viktig prosjekt. Prosjektet er viktig for hele Trøndelag, men ikke minst for forsyningssikkerhet og forbruksutvikling i områdene vest og sør for Orkland. Generelt er forsterkning av nettet i Trøndelag og mellom NO3 og hhv NO1 og NO2 av stor betydning for utviklingen av det trønderske kraftsystemet.

Så mener vi at nasjonale myndigheter nå, sammen med bransjen, gjør mye riktig for å effektivisere utviklingen av kraftnettet. Eksempelvis mener vi det er riktig at prosjekter som ikke er modne mister sin plass i køen og at modne prosjekter dermed flyttes frem. Energiomstillingen må finne sted i trønderske lokalsamfunn, ikke på powerpointer med prosjekter som ikke har evne og vilje til å bidra til finansieringen av utviklingen av vårt felles kraftsystem, men blir stående i nettkø og hindre samfunnsnyttig bruk av strøm. Vi mener kriteriene også i fremtiden bør være objektive og ikke subjektive. Å vektlegge å bruke strøm til tiltak med høyest mulig sysselsettingseffekt, som fylkeskommunene indikerer at de ønsker, fremstår noe underlig. Særlig om man ser dette i lys av at «det er

færre trøndere enn behovet». Omstillingen av norsk økonomi må medføre reduserte klimagassutslipp, men også produktivitsvekst. Dermed må vi bruke alle tilgjengelige ressurser, mennesker og kraft inkludert, til høyest mulig økonomisk nytte. Å legge til grunn at man aktivt skal bruke kraft slik at det bidrar til høyest mulig etterspørsel etter arbeidskraft fremstår i så måte som en dårlig ide.